

Сиваківський Я. С.
студент кафедри менеджменту підприємств;
Манаєнко І. М.
канд. екон. наук, доц.,
доцент кафедри менеджменту підприємств
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря
Сікорського», м. Київ, Україна
ORCID: 0000-0002-3246-3603

ВПРОВАДЖЕННЯ ІНСТРУМЕНТІВ ОЩАДЛИВОГО ВИРОБНИЦТВА ЯК ЧИННИК ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

У сучасних умовах розвитку економіки вітчизняні підприємства функціонують у нестабільному середовищі високої конкуренції, швидких технологічних змін та зростання вимог споживачів до якості продукції і послуг. За таких умов особливого значення набуває пошук ефективних підходів до управління виробничими процесами та оптимізації використання ресурсів. Одним із найбільш результативних управлінських підходів, що дозволяє підвищити ефективність діяльності підприємств, є концепція ощадливого виробництва (Lean production), яка спрямована на усунення втрат у виробничих процесах та створення максимальної цінності для споживача [1, с. 25].

Концепція ощадливого виробництва сформувалася на основі виробничої системи компанії Toyota та передбачає організацію виробничих процесів таким чином, щоб максимально усунути всі види втрат і забезпечити ефективне використання ресурсів підприємства. Основною ідеєю Lean є безперервне вдосконалення процесів, підвищення продуктивності праці та оптимізація виробничих операцій. Застосування цього підходу дозволяє підприємствам підвищити якість продукції, скоротити виробничі витрати та забезпечити більш ефективну організацію діяльності [2, с. 42].

У межах концепції ощадливого виробництва виділяють кілька основних типів втрат, які негативно впливають на ефективність діяльності підприємства. До основних видів втрат належать: надвиробництво, зайві запаси, зайві переміщення матеріалів та продукції, простої обладнання, дефекти продукції, надмірна обробка і неефективне використання людського потенціалу [2, с. 45].

Усунення або мінімізація зазначених втрат дозволяє підвищити результативність виробничих процесів, скоротити витрати підприємства та підвищити ефективність використання ресурсів. Саме тому впровадження принципів ощадливого виробництва розглядається як важливий інструмент підвищення конкурентоспроможності підприємств у сучасних умовах розвитку економіки.

Для реалізації принципів ощадливого виробництва використовуються спеціальні управлінські інструменти, що дозволяють оптимізувати організацію виробничих процесів. До найбільш поширених інструментів Lean належать:

- система організації робочого простору 5S;
- метод постійного вдосконалення Kaizen;
- система управління виробничими потоками Kanban;
- концепція своєчасного постачання Just-in-Time;
- картування потоків створення цінності Value Stream Mapping;
- система загального обслуговування обладнання Total Productive Maintenance.

Застосування зазначених інструментів дозволяє підприємствам оптимізувати структуру виробничих процесів, скоротити час виробництва продукції, зменшити обсяги запасів та підвищити якість управління операційною діяльністю. Як зазначають українські дослідники, використання інструментів ощадливого виробництва сприяє підвищенню ефективності операційних процесів підприємства і створює передумови для його стабільного розвитку [3].

Важливим елементом впровадження ощадливого виробництва є формування відповідної організаційної культури підприємства. У межах Lean-підходу особлива увага приділяється залученню працівників до процесу вдосконалення виробничих процесів, розвитку їхніх професійних компетенцій та формуванню відповідального ставлення до виконання виробничих завдань.

Участі персоналу у процесі вдосконалення діяльності підприємства сприяє підвищенню рівня мотивації працівників та створює умови для ефективної взаємодії між різними рівнями управління.

Крім того, впровадження ощадливого виробництва сприяє підвищенню гнучкості підприємства та його здатності адаптуватися до змін зовнішнього середовища. Оптимізація бізнес-процесів дозволяє скоротити час виготовлення продукції, швидше реагувати на зміну ринкового попиту та більш ефективно використовувати наявні ресурси. У результаті підприємство отримує можливість підвищити свою конкурентоспроможність та забезпечити стабільний розвиток у довгостроковій перспективі.

Практика впровадження інструментів ощадливого виробництва свідчить, що успішність цього процесу значною мірою залежить від системності та послідовності управлінських рішень. Для

ефективної реалізації Lean-підходу необхідно проводити комплексний аналіз виробничих процесів, визначати основні джерела втрат та розробляти заходи щодо їх усунення. Важливим етапом цього процесу є навчання персоналу принципам ошадливого виробництва та формування культури постійного вдосконалення.

У сучасних умовах цифрової трансформації економіки інструменти ошадливого виробництва дедалі частіше поєднуються з цифровими технологіями, зокрема системами автоматизації виробництва, цифровими платформами управління виробничими процесами та аналітичними системами обробки даних.

Поєднання принципів Lean із сучасними цифровими рішеннями дозволяє підвищити прозорість виробничих процесів, покращити контроль за використанням ресурсів та забезпечити більш ефективне управління підприємством.

Таким чином, впровадження інструментів ошадливого виробництва є важливим напрямом підвищення ефективності діяльності підприємств. Використання принципів Lean дозволяє оптимізувати виробничі процеси, скоротити витрати, підвищити продуктивність праці та зміцнити конкурентні позиції підприємств на ринку.

Список використаних джерел

1. Womack J. P., Jones D. T. Lean thinking: banish waste and create wealth in your corporation. New York: Free Press, 2003. 400 p. URL: <https://fliphtml5.com/amuhc/mghi/basic> (the date of application: 10.03.2026).
2. Liker J. K. The Toyota way: 14 management principles from the world's greatest manufacturer. New York: McGraw-Hill, 2004. 352 p. URL: <https://vietnamwcm.wordpress.com/wp-content/uploads/2008/07/mcgraw-hill-thetoyotaway-14managementprinciples.pdf> (the date of application: 10.03.2026).
3. Осокіна А. В., Нестеренко Д. В. Застосування інструментів ошадливого виробництва в практиці покращення операційних процесів бізнес-організації. *Наука онлайн: міжнар. електрон. наук. журн.* Київ, 2021. № 1. URL: <https://nauka-online.com/wp-content/uploads/2021/02/Osokina-Nesterenko.pdf> (дата звернення: 10.03.2026).